

שאלון מוטיבציה פנימית

סטופ-הראל, 2002

מדוע יורדת המוטיבציה הפנימית ללמידה ?
הבדלים בין בתי ספר יסודיים וחטיבות ביניים במוטיבציה פנימית
ובמשתנים המקושרים אליה

מאת : אורית סטופ-הראל
בהדרכת : ד"ר ג'ני קורמן

עבודת גמר המושגת כמילוי חלק מהדרישות
"מוסמך האוניברסיטה" לקבלת התואר

אוניברסיטת חיפה
הפקולטה למדעי החברה
החוג לפסיכולוגיה

נובמבר 2002

נספח א' : שאלוני מחקר

לפניכן/כם שאלון קצר המיועד למטרות מחקר בתחום החינוכי . השאלון נערך בעילום שם .
תודה על שיתוף הפעולה .
גיל : _____ .
שם ביה"ס : _____ .
כיתה : ה'ו'ז'ח'ט' .

אנא קראי את בשאלות בעיון וסמני את התשובה המתאימה ביותר לפי הסולם הבא :

5	4	3	2	1
במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	כלל לא

שאלון מספר 1- תפיסת יחס מורה בתחום הרגשי

5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1

- 1) עד כמה אתה חושבת/ת שהמורים מכירים אותך טוב באופן אישי ?
- 2) עד כמה אתה חשה/ת בנוח לפנות למורים מעבר לשעות הלימודים ?
- 3) עד כמה אתה חושבת/ת שיש יחס של אמון בין מורים ותלמידים ?
- 4) עד כמה אתה יכולה/ת לפנות למורה כשיש לך בעיה שאינה קשורה ללימודים ?
- 5) עד כמה מורים שלך יודעים מהם תחומי העניין שלך מעבר לשעות הלימודים ?
- 6) באיזו מידה מורים פונים אליך לברר איך אתה מרגישה/ת ?
- 7) עד כמה מורים מקדישים זמן לשיחות עם תלמידים ?
- 8) עד כמה מורים רגישים למצב הרוח שלך ?

שאלון מספר 2- תפיסת אוטונומיה

5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1

- 1) עד כמה אתה חשה/ת שאתה יכולה/ת לשנות כללים ונהלים בביה"ס ?
- 2) עד כמה אתה מרגישה/ת נוח לצאת מהכיתה במהלך השיעור בכדי להתרענן ?
- 3) עד כמה אתה יכולה/ת להחליט אם לשתות או לאכול במהלך השיעור ?
- 4) עד כמה אתה חשה/ת שיש אפשרות להתבטא בחופשיות בביה"ס ?
- 5) עד כמה אתה יכול להחליט היכן לשבת בכיתה ?
- 6) עד כמה אתה חופשי לעבור משימה למשימה בכיתה לפי בחירתך ?
- 7) עד כמה אתה יכול להתקדם בקצב האישי שלך בלימודים ?
- 8) עד כמה יש באפשרותך לבחור בעצמך נושאים לעבודות ?
- 9) עד כמה אתה יכולה/ת לבחור את שיטת העבודה בכיתה (במחשב , בזוגות וכו') ?

שאלון מספר 3- יחס לבית הספר

5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1

- 1) עד כמה יש לך חשק ללכת לביה"ס בוקר ?
- 2) עד כמה השיעורים בביה"ס מעניינים אותך ?
- 3) עד כמה אתה מצפה שיגמר היום ותוכלי/ת לחזור הביתה ?
- 4) עד כמה אתה מרגישה/ת שצוות המורים בביה"ס משקיע מאמץ בעבודה ?
- 5) עד כמה אתה נלהבת/ת לבוא לאירועים בביה"ס מעבר לשעות הלימודים ?
- 6) עד כמה ביה"ס שלך מטופח ?
- 7) עד כמה מתחשק לך לתרום מזמנך החופשי לפעילויות בביה"ס ?
- 8) עד כמה אתה גאה בביה"ס שלך ?

שאלון מספר 4 - מוטיבציה פנימית ללמוד

5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1

- (1) עד כמה אתה נהנה\ית להתמודד עם חומר לימודי קשה ?
- (2) עד כמה אתה חשה סיפוק כשאתה מבין\נה חומר לימודי לעומקו ?
- (3) עד כמה אתה זוכר\ת חומר לימודי כשהמורה מסיים\מת ללמדו בכיתה ?
- (4) עד כמה אתה מתייאש מעדיף\פה להתמודד עם משימות בכוחות עצמך בלבד ?
- (5) באיזו מידה יוצא לך לקרוא חומר לימודי ללא הוראה של מורה ?
- (6) עד כמה אתה לומד כי "חייבים ללמוד" ?
- (7) עד כמה תעדיף\פי שמורה יגלה את התשובה כשהשאלה קשה מאוד ?
- (8) באיזו מידה יש לך חשק להמשיך להתעניין באופן עצמאי בנושא שנלמד בכיתה ?

שאלון מספר 5 – תפיסת יחס המורה בתחום הלימוד

5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1

- (1) באיזו מידה המורה מעריך\כה שאתה יכולה להצליח כתלמיד ?
- (2) עד כמה המורה שלך מאמין\נה ביכולת שלך ללמוד ?
- (3) באיזו מידה המורה מצפה שתצליחי\י בביצוע מטלה קשה הניתנת בכיתה ?
- (4) באיזו מידה המורה שלך מאמין\נה שהצלחת לעשות את שיעורי הבית שלך בכוחות עצמך ?
- (5) באיזו מידה המורה סומך\כת עליך שתצליחי\י ללמוד בכוחות עצמך ?
- (6) באיזו מידה המורה סומך\כת שתבין\ני לבד קטע שקראת ?
- (7) עד כמה המורה שלך מאמין\נה שאתה מבין\נה את ההסבר שלו\ה בכיתה ?
- (8) באיזו מידה המורה סומך\כת עליך שתסביר\י לחבר את החומר הנלמד ?
- (9) עד כמה המורה שלך מאמין\נה שתוכלי\י להתקדם ולהשתפר בחומר שאתה מתקשה בו ?

שאלון מספר 6 – תפיסת קומפטינטיות

5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1
5	4	3	2	1

- (1) עד כמה אתה בטוח\ה שתצליחי\י להכין את השיעורים ?
- (2) באיזו מידה אתה מאמין\נה שהינך חכם\מה ופקח\ית כמו אחרים ?
- (3) באיזו מידה אתה מכין\נה שיעורים באיטיות ?
- (4) באיזו מידה אתה זוכר\ת דברים שלמדת בכתה ?
- (5) באיזו מידה אתה מתקשה להבין מה שאתה קוראת ?
- (6) באיזו מידה אתה מוצאת\ת תשובות לשאלות המורים ?
- (7) עד כמה אתה יכולה להצטיין בלימודים, אם תשתדלי ?
- (8) עד כמה אתה מתקשה ברב מקצועות הלימוד ?

הערה : בשאלון שהועבר לתלמידים לא הופיעו כותרות השאלונים השונים .
 כמו כן השאלון הועבר בשתי גרסאות : גרסת בנים – בלשון זכר וגרסת בנות – בלשון נקבה .

שיטה

משתתפים: במחקר השתתפו 373 תלמידים, 167 מהם תלמידי כיתות ה'-ו' מ-3 בתי ספר יסודיים מסורתיים מאיזור חיפה, ו-206 תלמידי כיתות ז'-ח'-ט' מ-3 חטיבות ביניים מסורתיות אף הן מאיזור חיפה. נעשה מאמץ להתאים בין הרמות הסוציאקונומיות והסביבתיות של תלמידי בתי הספר היסודיים ותלמידי חטיבות הביניים במטרה לצמצם ככל האפשר את השפעתם של משתנים חיצוניים. לצורך ההתאמה נבחרו זוגות של בתי ספר, לפי שיוך בתי הספר היסודיים לחטיבות ביניים (מעבר אותם תלמידים באופן סטנדרטי מבית הספר האחד לאחר). השתתפו במחקר 13 כיתות משישה בתי ספר. אוכלוסיית התלמידים בכל בתי הספר שהשתתפו במחקר משתייכת ברובה למעמד סוציו-אקונומי בינוני-גבוה. לא נעשה שימוש בנתונים של 5 משתתפים (2 של תלמידי בית ספר יסודי ו-3 של תלמידי חטיבת ביניים) בשל חשד שהם מולאו בצורה לא אמינה. סה"כ נעשה שימוש בניתוחים הסטטיסטיים בשאלוניהם של 368 תלמידים מהם 196 בנות ו-172 בנים.

שאלוני המחקר: כל השאלונים הינם שאלוני דיווח עצמי, המתייחסים לששת משתני המחקר. השאלונים כוללים סולמות דירוג 1-5, כאשר 1= במידה מועטה מאוד ו-5= במידה רבה מאוד. השאלונים מופיעים במלואם בנספח א.

נערך שימוש בשאלונים הבאים:

מוטיבציה פנימית: נבדקה בעזרת שאלון שנבנה על בסיס שני שאלונים קיימים (Pintrich,)
Harter, 1981; Smite, Garcia & Mckeachie, 1987). מהשאלונים המקוריים נלקחו פריטים שקשורים לשלושה סולמות: הרצון להתמודד עם אתגרים, סקרנות בקשר לנלמד ורצון לשליטה בחומר הנלמד. השאלון כולל 8 פריטים ($\alpha=0.70$). התמודדות עם אתגרים מתבטאת, למשל, בשאלה "עד כמה תעדיף שמורים יגלו את התשובה כשהשאלה קשה מאוד?", סקרנות מתבטאת בשאלות דוגמת "באיזו מידה יש לך חשק להמשיך להתעניין באופן עצמאי בנושא שנלמד בכתה?" ורצון לשליטה בחומר הנלמד מתבטא בשאלות דוגמת "עד כמה אתה חש סיפוק כשאתה מבין חומר לימודי לעומק?".

במחקר נבדקה מובחנותם של השאלונים שפותחו לצורך בדיקתם של משתני תפיסת יחס מורה בתחום הרגשי ותפיסת יחס מורה בתחום הלימודי. נערך לשאלונים ניתוח גורמים שבו נמצאה חפיפה בין חלוקת פריטי 2 השאלונים לבין שני הגורמים כך שהגורם הראשון הסביר 25.95% מהשונות והגורם השני הסביר 21.61% מהשונות (טעינויות הפריטים על הגורמים מפורטות בנספח ב'). הקשר בין השאלונים נמצא מובהק ($p < 0.0001$, $r = 0.448$).

תפיסת יחס מורה בתחום הרגשי: נבדק באמצעות שאלון שפותח לצורך מחקר זה, המודד את מעורבות המורים ביחס לתלמידים בתחומים השונים מהתחום הלימודי. השאלון כולל 8 פריטים ($\alpha=0.80$). דוגמא לשאלה – "עד כמה אתה יכול לפנות למורים כשיש לך בעיה שאינה קשורה ללימודים?".

תפיסת יחס מורה בתחום הלימודי: נבדק באמצעות שאלון שפותח לצורך מחקר זה, המודד את יחסם והערכתם של המורים לתלמידים בתחום הלימודי. השאלון כולל 9 פריטים ($\alpha=0.87$). דוגמא לשאלה – "עד כמה המורים מאמינים ביכולת שלך ללמוד?".

תפיסת קומפטיביות: נבדקה באמצעות שאלון שמרבית פריטיו לקוחים משאלון קיים (Harter, 1982). סולם התשובות של הפריטים שונה בכדי שיתאים לנוסח של שאר שאלוני המחקר. 2 פריטים פותחו לצורך מחקר זה. השאלון כולל 8 פריטים ($\alpha=0.72$). דוגמא לשאלה – "עד כמה אתה בטוח שתצליח להכין את השיעורים?".

תפיסת אוטונומיה: נבדקה באמצעות שאלון שכמחצית מפרטיו לקוחים משאלון קיים (Eshel, 1991) ואילו כמחצית הפריטים האחרת נבנתה לצורך מחקר קודם בתחום (רביד, 2000). השאלון כולל 9 פריטים ($\alpha=0.72$). דוגמא לשאלה – "עד כמה אתה חש שאתה יכול לשנות כללים ונהלים בביה"ס?".

יחס לבית הספר: נבדק באמצעות שאלון המבוסס על השאלון לשביעות רצון מבית הספר (דרום וריץ, 1980). השאלון כולל 8 פריטים ($\alpha=0.82$). דוגמא לשאלה – "עד כמה אתה נלהב לבוא לאירועים בביה"ס מעבר לשעות ללימודים?".

הליך המחקר: במחקר נערך שימוש בשאלוני דיווח עצמי של תלמידים, אשר בודקים את כל המשתנים שהוצגו במודל. השאלונים הועברו באופן קבוצתי במסגרת כיתתית. בכל הכתות שהשתתפו במחקר ניכרה נכונות גבוהה לשיתוף פעולה מצד התלמידים והמורים.